

Via a

Posedăm puține informații despre viaa lui Tertulian, iar acestea provin în general din însuși operele sale și din câteva informații transmise de scriitori posteriori.

QUINTUS SEPTIMIUS FLORENS TERTULIAN s-a născut din părinți păgâni, în a doua jumătate a sec. al II-lea, în jurul anului 160, la Cartagina. Tatăl era centurion proconsular. În sintonie cu ambientul păgân în care s-a născut, la început a urât creștinismul. A făcut parte, din câte ne relatează el însuși, din formele cele mai urâte ale păgânismului. A frecventat cu mare pasiune spectacolele de gladiatori, pe care prefera să nu i le mai amintească; a simțit atracția spre misterele lui Mitra (cultul misteric al lui Mitra s-a răspândit foarte mult în Imperiul roman, fiind împrăștiat foarte mult mai ales de către soldații funcționarii din administrația imperială, chiar dacă nu a devenit niciodată cult oficial al imperiului, ea s-a bucurat de favorurile publicelor puteri. Această religie oferea perspective de bună stare în această viaă, cu toată probabilitatea garanțiilor specifice pentru viaa viitoare), unde probabil a fost inițiat; s-a lăsat târât de impulsurile sexualității dezordonate.

Era deja creștor în momentul în care s-a convertit la creștinism (în jurul anului 193). Nu știm nimic despre procesul de maturizare interioară care l-a condus să facă acest pas. Vederea forței cu care martirii au înfruntat persecuțiile cu siguranță l-au fascinat. Se pare că după câțiva ani a devenit preot, dar nu posedăm informații certe.

Spre anul 207 a început să frecventeze secta montanistă. Temperamentul său, purtat către intransigență morală până la exces și foarte ușor influențabil, l-a făcut să aprecieze această mișcare care propunea o spiritualitate foarte intransigentă încet-încet să o împrăstie.

În anul 213 a părăsit definitiv Biserica instituțională și a început polemica sa împotriva păstorilor și a credincioșilor catolici. După puțin timp s-a separat și de aceștia și și-a fondat propria sectă. Discipolii lui au luat numele de „tertulianiști”. Mai existau în timpul lui Augustin, care amintește că și-ar fi convertit.

Din momentul când a părăsit Biserica, se observă o mică orare a activității sale literare. Ultima sa scriere este „De pudicitia”, scrisă între 217-222, după care și se pierde urma. Sf. Ieronim spune: „Fertur, vixise usque ad decrepita-

aetatem" (a tr it pân la adânci b trâne e), a a încât se crede c a tr it pân în jurul anului 240. Tertulian este, înainte de toate, om de ac iune. Intelligent, lupt toat viata pentru ceea ce i s-a p rut a fi adev rul, voia cu orice pre s înving . De aceea, exagereaz multe, falsific texte i fapte, adun f r nici o selec ionare argumentele împotriva adversarilor. Cu toate acestea, Tertulian, ca scriitor, de ine un loc de frunte. El se folose te de un vocabular bogat, fiind primul scriitor latin care introduce o mul ime de termeni noi, a a încât, pe drept cuvânt, poate fi considerat creatorul limbii teologice latine. În plus, dotat cu o inteligen rar , cu o imagina ie bogat , cunoscând foarte bine literatura profana i cre tin , Tertulian tie s pun în relief argumentele principale pentru a- i ajunge scopul fixat.

Opera

Tertulian ne-a l sat peste 30 de opere, unele scrise în perioada catolic , altele în cea eretic . Acestea se pot grupa în scrieri apologetice, antieretice i practice.

a) Apologetice sunt în num r de cinci: *Ad nationes, Apologeticum, De testimonio animae, Adversus Judaeos, Ad Scapulam*.

Cea mai însemnat este „ Apologeticum" (50 cap.), adresat capilor provinciilor (guvernatorilor „ antistites praesides primii") datorit c rora se dezl n uiau persecu iile împotriva cre tinilor. În aceast opera, contesta din punct de vedere juridic legitimitatea legilor împotriva cre tinilor i dovede te, din ele, nedreptatea ce se face cre tinilor când sunt persecuta i. Dup ce arat c procedura împotriva cre tinilor este iregular i absurd , cre tinii fiind sili i s - i nege calitatea i numele de cre tin pentru a fi declara i nevinova i, Tertulian spune c aceast procedura de a-i sili la negarea calit ii lor de cre tini pentru a-i declara astfel nevinova i si a-i l sa liberi, este contrar dreptului natural i dreptului comun. Apoi arat i acuzele aduse contra cre tinilor: infanticidul, omuciderea, incestul, toate fiind imagine, iar multe din ele sunt delict comise cu fapta i cu gândul de în i i p gânie, i atribuite cre tinilor. Adun rile cre tinilor sunt permise, înv tura lor este adev rat , iar purtarea lor public i privat este irepro abil . Arat z d rnicia persecu iei cu celebra fraz : „semen est sanguis christianorum“. Cre tinii se înmul esc mereu.

b) Scrierile antieretice

Sunt în num r de 8.

Despre respingerea ereticilor (De praescriptione haereticorum). A fost scris în anul 203, înainte de a deveni montanist, și constituie culmea gândirii judiciare a lui Tertulian. Principalele *contestații* ale scriitorului împotriva pretențiilor ereticilor sunt: a) Cristos a poruncit apostolilor și nu altor persoane, să vestească Evanghelia. Prin urmare, numai aceștia sunt adevărații profeți ai ei. b) Apostolii și-au încredințat învățătura și Scriptura Bisericilor pe care le-au întemeiat. Astfel, numai aceste Biserici sunt purtătoare ale tradiției apostolice, în timp ce ereticii și gnosticii nu au dreptul să ridice pretenții la învățătura lui Cristos și la Scriptură.

Împotriva lui Marcion (*Adversus Marcionem*). A fost scris în perioada montanistă a lui Tertulian, între aprilie 207 și aprilie 208. Este alcătuit din cinci cărți și este cea mai întinsă lucrare a sa. Se susține identitatea Dumnezeuului creator cu bunul Dumnezeu (în opoziție cu Marcion), identitatea lui Mesia din *Vechiul Testament* cu Cristos, Care nu are legătură cu sistemul *eonilor* gnosticismului, și în general este combătut Marcion și învățătura sa despre contradicția dintre *Vechiul* și *Noul Testament*.

Despre trupul lui Cristos (De carne Christi). A fost scris în 206 în scopul combaterii concepției docetiste, că Domnul [nostru Isus Cristos] a avut un trup aparent.

Împotriva valentinienilor (*Adversus Valentinianos*). A fost scris în 206/207. Ridiculizează pe gnosticul Valentin și pe adepții săi. Influența Sf. Irineu [de Lyon] în această lucrare (cunoașterea și combaterea valentinienilor) este evidentă.

Despre suflet (De anima). A fost scris în 206 sau 207 pentru combaterea gnosticilor și concepțiilor filosofice despre suflet. Aparițiile lucrărilor sale întinse, fără să fie [o expunere] sistematică.

Despre învierea morților (De resurrectione mortuorum). A fost scris în 206 sau 207 ca susținere adevărului învierii morților.

Împotriva lui Hermogene (*Adversus Hermogenem*). A fost scris între 204 și 205 împotriva gnosticului Hermogene, care a respins adevărul despre creație.

Împotriva lui Praxeas (*Adversus Praxeam*). A fost scris între 210 și 211. Face parte dintre cele mai importante și mai teologice lucrări ale sale. Combate pe ereticul Praxeas.

c) Scrieri Practice

Sunt în număr de 18.

Despre spectacole (De spectaculis). Interzicea cretinilor să urmărească spectacolele păgâne.

Despre monogamie (De monogamia). A fost scris între 210 și 211. [Este] o lucrare montanist severă, care condamnă cea de-a doua căsătorie, [considerând-o] desfrâu și infidelitate conjugală. Căsătoria trebuie să fie una, așa cum unul este și Dumnezeu.

C tre martiri (Ad martyras). A fost scris în vara sau toamna anului 197, ca să încurajeze pe mrturisitorii (martirii) credinței.

Leac împotriva scorpionilor (Scorpiace). A fost scris la sfârșitul anului 203 sau începutul lui 204, ca să susțină valoarea martiriului, pe care îl combatteau gnosticii.

Despre pocăință (De poenitentia).. Susține că pocăința este una, a adăra înaintea de botez, dar Biserica poate să permită și o a doua, după botez, pentru păcatele grele. Însă atunci trebuie făcută mrturisire publică.

Alte scrieri practice:

Despre botez (De baptismo)

Despre idolatrie (De idololatria)

Despre rugăciune (De oratione)

Despre răbdare (De patientia)

C tre soție (Ad uxorem)

Despre îmbrăcăminte femeilor (De cultu feminarum)

Despre pallium (De pallio)

Despre cunună soldaților (De corona militis)

Îndemn la castitate (De exhortatione castitatis)

Despre fuga de persecuție (De fuga in persecutione)

Despre acoperământul fecioarelor (De virginibus velandis)

Despre post (De jejunio)

Despre neprihănire (De pudicitia)

Lucrări pierdute

1. *Despre nădejdea celor credincioși* (De spe fidelium). 2. *Despre Rai* (De paradiso). 3. *Împotriva appelleiilor* (Adversus Appeleiacos). 4. *Despre originea sufletului* (De censu animae). 5. *Despre destin* (De fato). 6. *C tre un prieten filosof* (Ad amicum philosophum). 7. *Despre veșmintele lui Aaron* (De Aaron vestibus). 8. *Despre extaz* (De ecstasi). Text important, prin care erau protejate stările de extaz ale montanilor. În codicexul *Agobardinus* sunt menționate și următoarele titluri ale operelor sale, despre care însă nu știm nimic: 9. *Despre trup și despre suflet* (De carne et anima). 10. *Despre umilință a sufletului* [?] (De animae submissione). 11. *Despre superstiția veacului/lumească* (De superstitione saeculi).

